

Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času
Zveza prijateljev mladine, ČGP Delo, Ljubljana 1987

V seriji oziroma zbirki Družina in Vzgoja je pred kratkim po zaporedno številko šest izšla publikacija z naslovom Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času (druga oblika naslova, kot pove uvodničarka, bi bila lahko tudi Nove oblike vzgojnih težav z mladimi). Prispevke, ki se nanašajo na različne aspekte z naslovom opredeljene teme, je napisalo sedem avtorjev, od katerih smo dva redno srečevali že desetletje ali dve nazaj (da boste lažje ugibali, eden od njiju je urednik te izdaje), tretji pa prav v zadnjih letih vse bolj odmevno stopa na prizorišče.

Že naslov serije - Družina in vzgoja - v dobršni meri določa način pisanja, vrsto pristopa. Gre za zelo poljudno pisanje, sporočila sestavkov so usmerjena v svetovanje, pomoč staršem, katerih otroci bi morebiti odgovarjali psihološki oznaki "vedenjsko moteni" in časovnemu določilu "v sodobnem času" povrh. Da so tovrstne publikacije, zborniki, kočljiva zadeva, v nekaterih aspektih razkriva tudi pričujoča izdaja. Problem bom poskušal (čeprav nerodno in le približno označiti kot "posploševanje" ali "površnost", če hočete. Taka oziroma polna tega sta namreč spisa dr. Milice Bergant, z naslovoma Hitrejši pubertetni razvoj pospešuje nemir mladih in Nemir mladih in socialno-patološki pojav.

Zaradi upoštevanja vrstnega reda objavljenih člankov v knjigi, omenimo, da je prvi tekst, ki ga je napisal dr. Vinko Skalar, deloma uvodnega, deloma parcialnega značaja. Tekst o izvorih prestopniškega vedenja pri otrocih in mladostnikih je oprt na Alchhornovo klasifikacijo delinkventnosti, ki jo predstavi, deloma komentira in le mimogrede navrže še kratek kritičen komentar oziroma opazko. Nedorečeno, v redu le kot informacija.

Dr. Milica Bergant, ki je že v uvodu nametala kopico bolj ali manj znanih, včasih tudi že bolj ali manj zastarelih "dejstev" o "sodobnem svetu", "industrializaciji in urbanizaciji", "razkroju patriarhalne družine", "krizi identitete" in kar je še takega, je v sorodnem slogu nadaljevala tudi v že prej omenjenih člankih. Površno in brez kritične distance, uvida ali komentarja reinterpretira točke, na katerih je menda temeljila "veda o vzgoji" še od šestdesetih let in famozne "kontrakulture" (brez Rozsaka, čeprav je citiran) naprej (in nazaj). Neverjeten konstrukt: "nemir mladih" se kot duh spet pojavlja; pojem, ki ne pove ničesar, pa bi rad pojasnil vse. Pod to vsemogočno besedo je avtorica (kot nekateri pred njo) strpala vse od pomanjkljivo (oz. sploh ne) definiranih pojmov, kot npr. "protestniške subkulture mladih", do tistega, čemur reče "kriminalna dejavnost mladih". Nepoznavanje pojava (punk je pri njej vedno punkc in bi se naj po njeni teoriji pojavil že v začetku sedemdesetih let - mimogrede pa celo citira Blakea) v najbolj očitni obliki.

Skratka, napaberkovane množice podatkov (ki pa so, vsaj nekateri od njih, celo zanimivi ali pomembni), s katerimi očitno razpolaga, avtorica ne zna uporabiti, jih kritično obdelati in seveda sintetizirati. Zato staršem (ki bi naj brali to knjigo) ostane le zmeda, nekaj navrženih posplošenih podatkov, ki v najboljšem primeru niso uporabni, v najslabšem (če spet omenim "teorijo" subkultur) pa celo zavajajo, torej škodijo...

Maja Vodopivec-Glonar v svojem prispevku ponavlja že večkrat osvetljen vpliv družine na nastanek vedenjskih težav. Razen nekaj navedb informativnega značaja zapis ne prinaša nič bistveno novega. No, nalogo, seznaniti starše z nekaterimi aspekti odnosov med (težavnimi) starši in (težavnimi) otroki, pa le korektno opravi. Da o ilustrativnih primerih iz prakse ne govorim.

Zgoraj obravnavani prispevek je bil dober uvod v sestavek Janeza Bečaja z naslovom Problem uspešnosti pri obravnavanju vedenjskih motenj na osnovni šoli. Janez Bečaj je tista "tretja (skrivnostna) oseba", za katero smo že v uvodu povedal, da vse bolj odmevno stopa na prizorišče. Pravzaprav je tukaj že dalj časa. S tem še zdaleč ne mislim zgolj na slovensko (Bečajevo) predstavitev oziroma priredbo Gordonovega Treninga večje učinkovitosti za učitelje, ki jo omenjam predvsem zato, ker je mesto dogajanja spet osnovna šola. Bečaj lucidno

razgrajuje "stran učitelja" ("stran starša") in "stran otroka". Realno utemeljene postavke, kot npr. razkrivanje problemov tam, kjer jih ponavadi (zaradi "samoumevne narave stvari") ne iščemo, reorganiziranja koncepta dela "postavljanje stvari na svoja mesta" (fascinantno preprosta je npr. že potrditev oziroma legitimizacija učiteljevega uspeha tudi v primeru, ko se "motečnost učenca" ne stopnjuje. Na to smo čakali). Izredno razvidne, pregledne (in s tem seveda uporabne) sheme so dovolj jasne tudi za tiste učitelje in starše, ki se s tovrstnimi razmišljanji morda ne "utrujajo" preveč pogosto.

Tekst, ki ga prebereš v enem dlhu, ob vsakem novem prebiranju pa razbiraš še dodatne dragocene informacije za delo s samim seboj (kot učitelj ali starš) in z otrokom. Praktični nasveti (priročniškega tipa), ki jih niza Bečaj, pa so celo zares uporabni. Kako preprosto bi lahko bilo življenje, kajne?

Dr. Martina Tomori v svojem zapisu o vse bolj zgodnjih srečanjih z drogo najprej še enkrat opozori na vedno znova odrinjen, zamolčan problem drogiranja odraslih (tudi oziroma predvsem tistih, ki zaženejo paniko, ko otrok pokadi cigareto "trave", sami pa so napol mrtvi od zlorabe tablet proti glavobolu, za pomirjanje itd. Še ena premestitev bistva problema!). Nato avtorica v dobršni meri povzame tipologijo, ki jo že poznamo, proti koncu navede nekaj splošnih zvez med tipom družine in uživalcem droge ter konča z navajanjem podatkov o najmlajših uživalcih drog.

In za zaključek knjižice - nekaj podatkov o kaznivih dejanjih otrok in mladostnikov, ki jih je zbrala Katja Bašič. O preprečevanju le-teh v okviru šolskih ustanov, kar obljublja v naslovu teksta, ne pove kaj dosti, vsekakor pa nič novega.

Naj sklenemo naš pregled z naslednjo oceno: Večina prispevkov v publikaciji Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času ostaja na ravni (bolj ali manj kvalitetnega in kompetentnega) informiranja o nekaterih aspektih "stanja stvari", le en (saj veste, kateri) pa ima poleg izredno informativne tudi uporabno vrednost. Prav to pa bi naj namen knjižice tudi bil.